

ONA TILI VA O‘QISH DARSLARIDA PISA XALQARO DASTURIDAN FOYDALANISH**Jumanova Shahnoza Ikromjonovna**

Qo‘qon universiteti dotsenti (PhD)

Pozilov Hamidjon Ikromjon o‘g‘li

Qo‘qon universiteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada, o‘quv jarayonida PISA (Programme for International Student Assessment) xalqaro dasturining qanday foydalanilishi haqida muhokama qilinadi. Maqolada, PISA dasturining o‘quvchilarning umumiy ma‘naviyatini, fanlararo ko‘nikmalarini va qobiliyatlarni baholashda qanday samarali bo‘lishi, metodologiyasi, qat‘iylik, kutilganlik va to‘g‘ri qo‘llanishning muhimligi ko‘rsatiladi. Yozuvda PISA dasturidan foydalanishning o‘quv tizimini rivojlantirish, o‘qitishning sifatini oshirish, o‘quvchilarni rag‘batlantirish va mamlakatlararo ta‘lim sohasidagi hamkorlikni kuchaytirishda qanday muhim rolni o‘z ichiga olganligi aytib o‘tiladi. Maqola, PISA dasturining natijalaridan foydalanishning ta‘lim sohasidagi muammolarga javob topishda yordam berishining o‘rinli ravishda ko‘zda tutilganligini ta‘kidlaydi.

Kalit so‘zlar: salohiyat, baholash, PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS, kompetensiya, malaka, ko‘nikma, tafakkur, metodik shartlar, tajriba, innovatsiya, kontent, tadqiqot, dastur, loyihalash.

Yurtimizda ta‘lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilishga alohida e‘tibor qaratilib, farzandlarimizning jahon andozalari darajasida zamonaviy bilim va kasb-hunarlarini egallashi, jismonan va ma‘nan yetuk insonlar bo‘lib ulg‘ayishi, ularning qobiliyat va iste‘dodini, intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish, yosh avlod qalbida Vatanga sadoqat va fidoyilik tuyg‘ularini yuksaltirish borasida ulkan ishlar amalga oshirilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmonida ijtimoiy soha, xususan, ta‘lim va ilm-fan sohalarini takomillashtirish hamda 2020-yil 24-yanvardagi Oliy Majlisga murojaatnomasida 2021-yildagi xalqaro baholash jarayonlariga munosib tayyorgarlik ko‘rish vazifalari belgilab berildi.¹ Bugungi kunda dunyo mamlakatlarining ta‘lim tizimidagi yutuqlarini baholash bo‘yicha tadqiqotlar o‘tkazuvchi hamda islohotlarni amalga oshirishda ko‘maklashuvchi nufuzli xalqaro tashkilotlar mavjud.

Mamlakatimiz rahbari ta‘kidlaganidek, taraqqiyotning tamal toshi ham, davlatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham ilm-fan, ta‘lim va tarbiyadir. Aynan, shuning uchun ham yurtboshimiz: “Maktabda o‘qitish metodikasi o‘zgarmasa, ta‘lim sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o‘zgarmaydi”, – deb qayta va qayta ta‘kidlamoqdalar. Chunki “Uchinchi Renessans poydevori”ni ta‘limni isloh qilmasdan qurib bo‘lmaydi.

Prezidentimizning 2018-yil 5-sentabrdagi “Xalq ta‘limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5538-son Farmoni ijrosi yuzasidan ishlab chiqilgan O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida O‘zbekiston Respublikasining 2030-yilga kelib PISA (The

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi To‘g‘risida”gi farmoni

Programme for International Student Assessment) Xalqaro miqyosda o‘quvchilarni baholash dasturi reytingi bo‘yicha jahonning birinchi 30 ta ilg‘or mamlakati qatoriga kirishiga erishish, uzluksiz ta‘lim tizimi mazmunini sifat jihatidan yangilash, shuningdek, professional kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish, o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ta‘lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish kabi yo‘nalishlarning belgilanishi pirovardida sohada ulkan o‘zgarish va islohotlar o‘tkazilishidan dalolat beradi.

Umumta‘lim maktablarida o‘quvchilarining bilimi va ko‘nikmalarini shakllantirish, ularni milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash, o‘qituvchi kasbi nufuzini va pedagoglarning sifat tarkibini oshirish, darsliklar va o‘quv metodik majmualarni zamon talablari asosida takomillashtirish, xalq ta‘limi muassasalarining xalqaro standartlarga javob beradigan zamonaviy modellarini barpo etish, inson qadrini ulug‘lash, aholi manfaatlarini ta‘minlash, buning uchun kuchli iqtisodiyot barpo etish maqsadida, shuningdek, Davlat rahbarining 2019 yil 29 apreldagi farmoni bilan tasdiqlangan Xalq ta‘limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida o‘qitish metodikasini takomillashtirilib, “Yoshlar va biznesni qo‘llab-quvvatlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturiga muvofiq maktab ta‘limiga ilg‘or xalqaro tajribalar asosida ishlab chiqilgan “Milliy o‘quv dasturi”ni to‘laqonli joriy etish hamda mahalliy va xorijiy mualliflar tomonidan yaratilgan zamonaviy darsliklarni amaliyotga kiritish jadal suratlarida amalga oshirib kelinmoqda. Jumladan, milliy o‘quv dasturini maktablar uchun amaliyotga joriy etish judayam quvonarli hol bo‘ldi. Chunki, amaldagi o‘quv dasturi bilan milliy o‘quv dasturidagi o‘zgarishlar hajmi va mazmun-maqsadi ancha farq qiladi. Undan ko‘zlangan maqsad yoshlarni xalqaro talablarga mos ravishda shakllantirish, o‘quvchilarga keng qamrovli bilim berish, og‘zaki nutqini shakllantirish va tarbiyalashdan iboratdir.

Yangi darsliklarni tayyorlashda PISA, PIRLS, TIMSS, EGMA, EGRA kabi xalqaro dasturlardagi namunaviy vazifalar asos qilib olingan. Darslik bilan birga mashg‘ulot daftarlari, o‘qituvchilar uchun metodik qo‘llanmalar ham chop etilgan. Shuningdek, bu tizimga Estudy elektron ta‘lim platformasi integratsiya qilingan. Undan dars paytida ham, bo‘sh vaqtda ham foydalanish mumkin.

Prezident aytganlaridek, “Dunyo pedagoglari tajribasidan foydalangan yaxshi. Shu bilan birga, darsliklarda milliy g‘oya, ajdodlarimiz merosi ham bo‘lishi kerak. Masalan, jadid bobolarimiz ta‘lim bo‘yicha qancha ishlar qilgan. Yaqinda Elbekni o‘qidim. “Qiz bolani o‘qitgan davlat butun jamiyatni o‘qitgan bo‘ladi” deb yozgan ekan. Bizning darsliklarimizda bunday gaplar yo‘q-ku. Nima demoqchiman? Yangi darsliklarni shunday mukammal tayyorlash kerakki, keyinchalik bunga yana qaytmaylik. Bugungi ta‘lim qirq yildan keyin biz haqimizda so‘zlaydi?”.

Ta‘lim jarayoni asosan til vositasida kechar ekan, ona tili va o‘qish ta‘lim tizimidagi fanlar orasida alohida o‘rin tutadi. Boshqa fanlarning o‘zlashtirilishi o‘quvchining o‘z ona tilida yozma matnni, og‘zaki matnni tushunish, o‘z fikrini yozma va og‘zaki shaklda izchil bayon eta olish ko‘nikmasi bilan bevosita bog‘liq. Ona tili va o‘qish savodxonligi har qanday bosqichdagi ta‘limning asosini tashkil etadi. Tilning eng birinchi vazifasi ma‘lumotni kodlash va dekodlashdir, ya‘ni so‘zlovchi o‘z fikrini to‘g‘ri ifodalashi kerak va qabul qilingan nutqda berilgan ma‘lumotni to‘g‘ri

² <https://m.kun.uz/uz/news/2022/12/29/shavkat-mirziyoyev-zamonaviy-darsliklar-korgazmasi-bilan-tanishdi>

tushunish kerak. Umum ta’lim maktablarida ona tili va o’qish savodxonligining maqsadi tilning aynan shu birlamchi xususiyatini qo’llash malakasini shakllantirishga qaratilishi zarur.

Psixolingvistik tadqiqotlardan bizlarga shu ma’lumki, insonning til qobiliyati to’rt xil kognitiv malakaning o’zaro bog’liqligida rivojlanadi: tinglab tushunish, fikrini og’zaki bayon qilish, o’qib tushunish, fikrini yozma ravishda bayon qilish.

Tinglab tushunish va so’zlash og’zaki nutq shakli bilan bog’liq, o’qib tushunish va yozish esa tilning yozma shakli bilan, tinglab tushunish va o’qib tushunish psixologik tomondan nutqni qabul qilish jarayoni, so’zlash va yozish esa nutq jarayonidir. Mazkur malakalarning har biri insonning turli a’zolari yordamida yuzaga chiqar ekan, ularning har biri o’zaro bog’liqligi bilan birga, bir-biridan farqli ekanligiga e’tibor qaratish zarur. Xususan, nutqni tinglab tushunish inson bosh miyasining chakka qismida joylashgan neyronlar ta’sirlanishida amalga oshadi; o’qib tushunish bosh miyaning peshona bo’limidagi nutq a’zolarini harakatlantiruvchi neyronlar yordamida, yozish esa bosh miyaning peshona bo’limidagi qo’lni harakatlantiruvchi neyronlar yordamida amalga oshiriladi. Bir qarashda mazkur farqlar muhim emasday tuyuladi, chunki asosda semantik tizim bitta bo’ladi, semantik tizim qolgan hammasini boshqaradiganday tasavvur qilamiz, chunki sog’lom odamda mazkur 4 malakaning jiddiy farqi sezilmaydi.³

Ilmiy tadqiqotimizda biz ta’lim sohasida faoliyat olib borayotgan pedagoglar bilan suhbatlashdik va ularning olib borayotgan faoliyati hamda ta’limdagi o’zgarishlarga bo’lgan munosabatini bilishga qiziqdik. Bir qator pedagogik metodlardan foydalanib oldimizga qo’yilgan maqsadga erishish uchun harakat qildik.

Har qanday sohada rivojlanishning asosi, eng avvalo, yosh avlodga berilayotgan ta’lim-tarbiya bilan bog’liq. Bu borada ta’lim jarayonida ko’plab islohotlar olib borilmoqda, yangicha yondashuvlar tatbiq qilinmoqda. Quyida kuzatuvlarimiz asosida o’qituvchilarining tizimdagi islohotlarga munosabatini umumlashtirishga harakat qildik.

1. **Intervyu metodi** asosida ona tili va o’qish savodxonligi darsliklarining afzalliklari va kamchiliklari haqida fikr va mulohazalar quyidagi jadvalda umumlashtirildi:

Afzalliklari	Kamchiliklar
<p>Ona tili va o’qish savodxonligi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Milliy o’quv dasturi asosida chiqarilgan darsliklarning xorijiy tajribalar asosida takomillashtirilgan. ✓ Og’zaki nutqni rivojlantirishga alohida e’tibor berilgan. ✓ Mavzular integratsiyalashgan. ✓ Yangi atamalar kiritilgan. ✓ Audio matnlar orqali o’quvchilarning tinglab tushunish va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga erishilgan. ✓ O’quvchilarni ijtimoiy munosabatlardagi faol muloqot jarayoniga tayyorlaydi. 	<p>Ona tili va o’qish savodxonligi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ayrim mavzularning mentalitetimizga begonaligi. • Yozma savodxonlik kamaygan. • Murakkab so’zlarning biroz ko’pligi. • Kitob qismlarga bo’lingan va bu choraklarda almashishi bilimlarni takrorlab borishiga mone’lik qiladi. • O’quvchilarning o’qish tezligi ma’lum darajada pastlagan.

³ I.Azimova. Maxsus fanlarni o’qitish metodikasi (til ta’limi). Uslubiy qo’llanma. – T.: “Hilol-Nashr”, 220 b., - 96 b.

2. “Ta’limdagi islohotlar” mavzusida olib borgan kuzatuvlarimiz asosidagi tadqiqotlarimizni SWOT tahlilida keltirdik. Joriy o‘quv yilining dastlabki 5 oyida Qo‘qon shahridagi 30-, 6-, 24-, 33-, 10-umumiy o‘rta ta’lim maktablarida kuzatuv ishlarini olib bordik: darslarni kuzatdik, fan o‘qituvchilari bilan suhbatlashdik, ularning ta’limdagi islohotlarga bo‘lgan munosabatlarini quyidagi tahlilda keltirdik.

3. O‘tkazilgan suhbatlar, kuzatilgan darslar va amaliyotdagi faoliyatimiz asosida amaldagi dastur bilan Milliy o‘quv dasturining yutuq va kamchiliklari haqida quyidagi savollarga javob topishga harakat qildik:

1. Nimani o‘qitish kerak?
2. Qanday o‘qitish kerak?
3. Qanday natijalarga erishamiz?

4. Eksperiment metodi. Qo‘qon shahar 6-maktab o‘quvchilarida multimediali o‘qitish orqali zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib 2 ta sinfda tadqiqot olib bordik. Natijada multimediali o‘qitish darsi o‘tilgan sinfning o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari yozma ish yakunida yuqori natijalarni ko‘rsatdi. Aksincha, multimediadan foydalanilmagan sinfning o‘zlashtirish darajasi past bo‘ldi.

5. Test metodi . Farg‘ona viloyati, Qo‘qon shahar 24-maktabning 9- “A” sinf o‘quvchilari va 10-maktabning 9-“A” sinf o‘quvchilari o‘rtasida PISA bo‘yicha test o‘tkazdik. Ushbu jarayonda PISA talablari bo‘yicha 30 ta o‘quvchiga talab bo‘yicha matn berildi va shu bo‘yicha test o‘tkazildi.

Quyida PISA topshirig‘idan namuna beramiz:

PISA (Programme for International Student Assessment), UNESCO va OECD tomonidan 1997-yildan boshlab amalga oshirilayotgan badiiy, matematika va tabiiy fanlardagi o‘quvchilarning ko‘nikma va malakalarini baholash uchun tuzilgan xalqaro dasturdir. PISA dasturi, 15 yoshdan keyin o‘qiydigan o‘quvchilarning umumiy qobiliyatini, g‘oyaviy va nazariy bilimlarini, xalqaro samaradorlik va ishlash bo‘yicha muhim malakalarini baholaydi.

PISA dasturining muhim xususiyatlari:

Boshqarish va tizim: PISA natijalari barcha ishtirok etuvchilar mamlakatlar uchun anonim bo‘ladi, shuning uchun ular shaxsiy ma‘lumotlari haqida tafsilotlar taqdim etmaydi. Bu xususiyat, barcha davlatlarning o‘quvchilarini bir-biriga taqqoslash uchun boshqarishga imkoniyat yaratadi.

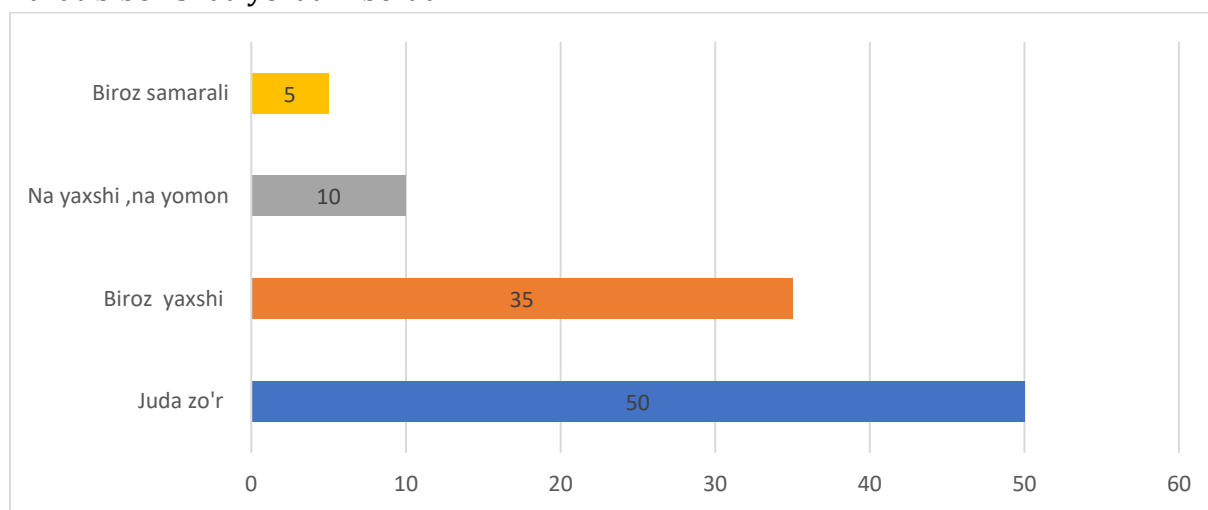
Baholash sohaslarining kengligi: PISA testlari o‘qish, matematika va tabiiy fanlarda o‘quvchilarning ko‘nikma va malakalarini baholaydi. Bu tahlillar o‘quvchilarning amaliyotga asoslangan bilimlarini, ta‘limni nazariy ravishda tushuntirishni va yangi muammolarga duch kelganlarida qanday hal qilish zarurligini o‘rganishni maqsad qiladi.

Mualliflik va jahon tillaridan foydalanish: Testlar mualliflar tomonidan jahon tillariga tarjima qilingan, shuningdek, mavzu tuzumlarida va misollarida jahonning har xil mamlakatlaridan voqealar ishlatilgan. Bu, o‘quvchilarning xalqaro tahlil va muhokama tajribasini rivojlantirishni ko‘zlaydi.

So‘rovnoma turi: PISA testlari asosan, so‘rovnoma turi bo‘lib, tushuntiruvchi, sinov tadbirlari, fan tizimlarini o‘rganish, muammolarni yechish va ma‘lumot tahlil qilishning turli ko‘nikmalari orqali olib boriladi.

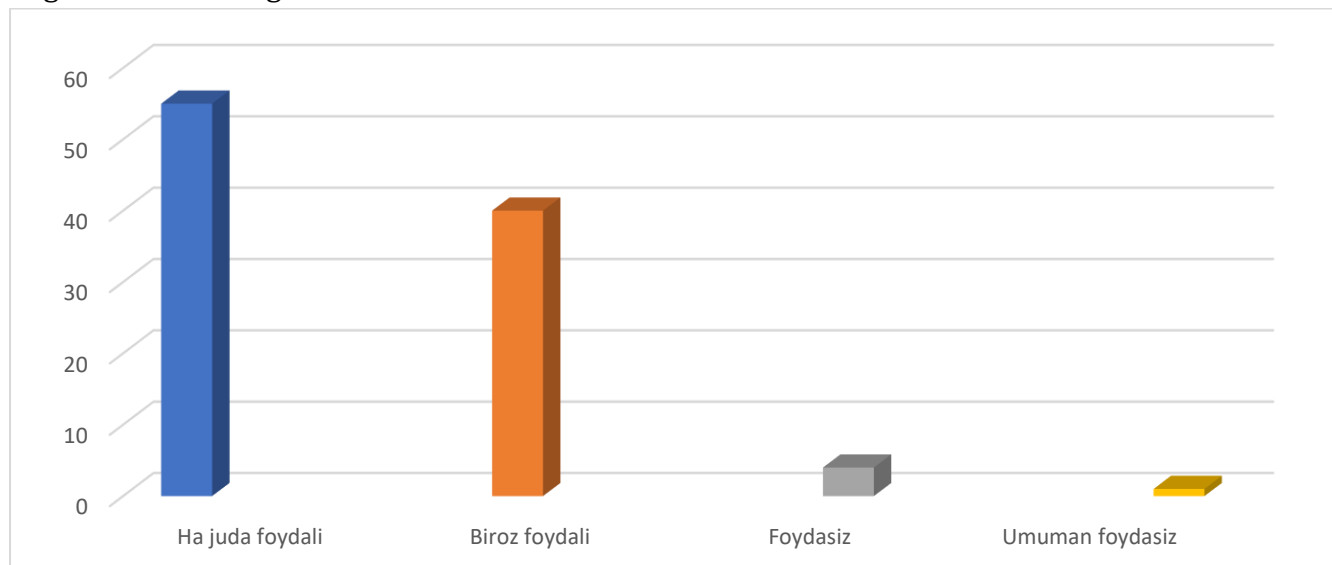
Natijalarning taxminiy muddati: PISA testlarining natijalari mamlakatlar o‘rtasida solishtirib, ta‘lim tizimini yaxshilashda kerakli o‘zgarishlarni aniqlash uchun amalga oshiriladi. Natijalar har yil ochiladigan sinov davriga tayyorlanishda yordam bera olish uchun muhokama va ta‘limni rivojlantirishda xizmat qiladi.

PISA dasturi, o‘quvchilarning dunyo standartlariga muvofiq tayyorlanishini oshirish va ta‘limni sifatliroq qilishni maqsad qilgan. Natijalar dunyo bo‘ylab ta‘lim sohasidagi rivojlanishlarni kuzatib borishda yordam beradi.

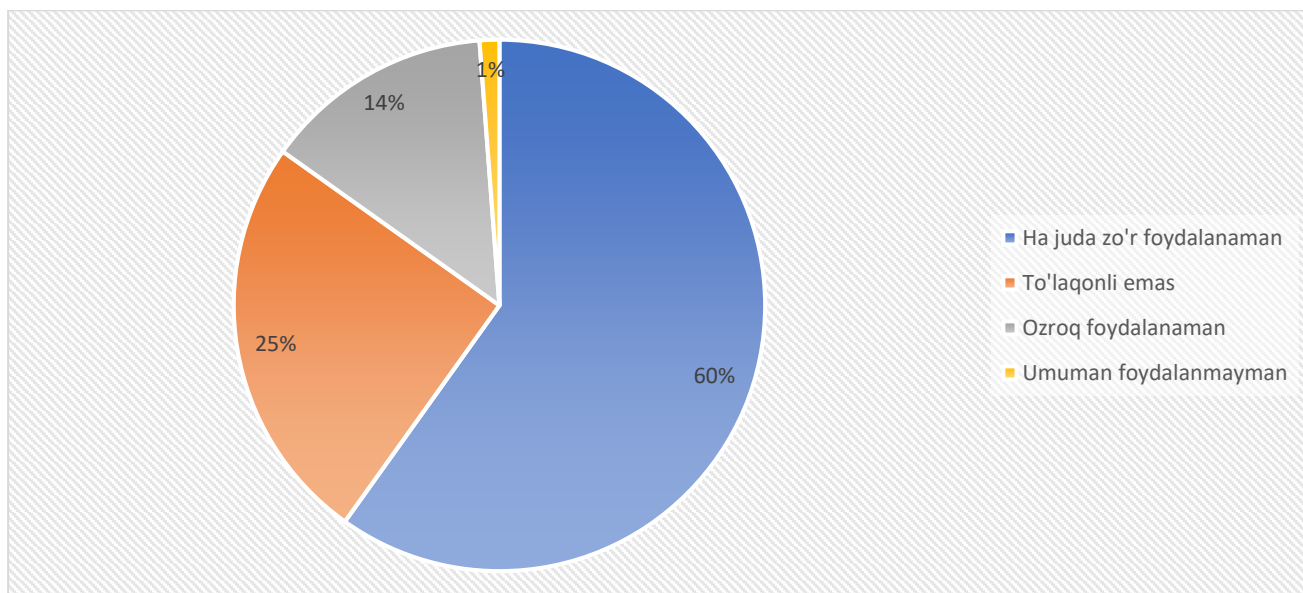
1-rasm. Likeard asosida so‘rovnoma.

Ushbu tadqiqotda respondentlarning 50 %i ta’limdagi islohotlar samarali degan natijani bergan, respondentlarning 35%i biroz yaxshi, 10%i esa na yaxshi, na yomon, 5%i biroz samarali degan fikrlarni bergan.

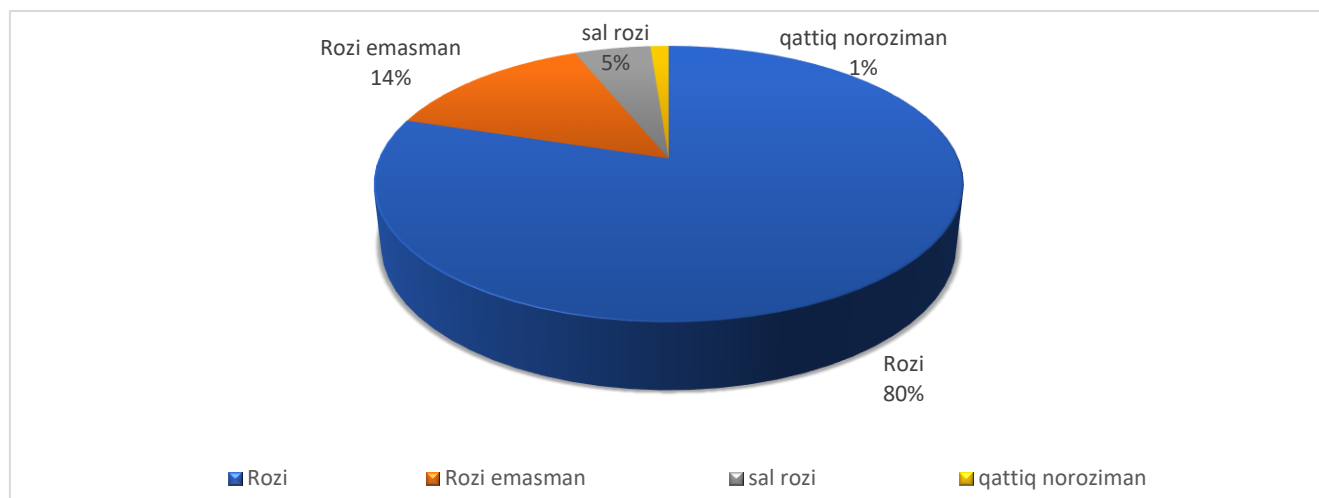

2- rasm. Xalqaro tajribalar asosida yaratilgan darsliklar samaradorligi.

Ushbu rasmdan ko‘rinib turibdiki, darsliklar haqida 55% kishi “ha, juda foydali” ya’ni juda yoqdi, 40 % kishi “biroz foydali”, 4 % ishtirokchi esa “samarasiz”, 1 %i “umuman foydasiz” degan fikr bildirgan. Demak, xalqaro tajribalar asosida yaratilgan darsliklar o‘z samarasini beryapti.

3 -rasm. AKT resurslaridan foydalanish.

4 -rasm. Baholash tizimi.

Respondentlarning 60%i AKT resurslaridan juda zo‘r, to‘laqonli foydalanishlari, 25%i to‘laqonli foydalana olmasliklari, 14%i ozroq foydalana olishlari, 1%i esa umuman foydalana olmasliklarini aytib o‘tishgan.

Rasmda 80% ishtirokchi baholash tizimidan rozi ekanliklarini, 14%i rozi emasliklarini, 5%i sal rozi ekanliklarini, 1%i esa qattiq norozi ekanliklarini ko‘rish mumkin ko‘rsatib o‘tilgan.

Ushbu diagrammada darsliklar bo‘yicha fikrlar ko‘rsatib o‘tilgan. Ishtirokchilarning 50%i juda ham mamnun ekanliklarini, 35%i qoniqarli, 10 %i na mamnun, na qoniqqanliklarini, 5%i esa biroz norozi ekanliklari bayon qilishgan.

2 ta sinf miqyosida o‘tkazilgan eksprementimiz natijasi ham foizlarda ko‘rsatib o‘tilgan.

PISA dasturining 2-yo‘nalishi o‘qish savodxonligi juda muhim sanaladi. Buning boisi odatda, ushbu rivojlanish davrida o‘quvchilar o‘qib tushinish ko‘nikmasini egallaganligi boshqa fanlarni qay darajada o‘zlashtirishining bosh omili sanaladi. Ma‘lumki, o‘qish savodxonligi insonlarning o‘qishdan ko‘zlagan maqsadlari bilan bevosita bog‘liqdir. Ko‘pgina o‘quvchilarda o‘qib tushinish darajasining past yoki yuqoriligi aqliy salohiyatini, fikr tezligini, tafakkur kengligini belgilaydi.

Maqolalarda ta‘lim jarayonida matn ustida ishlash, o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini rivojlantirish, o‘qish, yozish va nutqning boshqa asoslari boyicha qiziqarli ko‘rsatmalar berilgan. Ayniqsa, ona tilini o‘rganish va o‘qishning asosiy vazifalari qanday rivojlanishini ko‘rsatishga diqqat qaratilgan. Bu, o‘quvchilarning ma‘naviy tarbiyasini ta‘minlash, ularning o‘qish bilan bog‘liq ko‘nikmalarini kuchaytirish va o‘rganish jarayonida muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.

Badiiy matnlarni o‘qish, tahlil qilish va uning ustida ishlash, o‘quvchilarning ma‘naviy tarbiyasini oshirishga yordam beradi. Bu usullar o‘quvchilarning tushunishini kuchaytirish, ularning tafakkur qobiliyatlarini rivojlantirish va ularning dunyoni tushunishiga yordam beradi.

Ta‘lim jarayonida foydalaniladigan usullar va metodikalar hozirgi vaqtning talablariga mos ravishda yangilanib borayotganligini ko‘rsatadi. O‘quvchilarning rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan qobiliyatlar, o‘rganish usullari va ma‘naviy tarbiya bilan bog‘liq yangiliklar bu maqolalarda ko‘rsatilgan. Bu esa o‘quvchilarning bugungi dunyoga mos ravishda tayyorlashganligini ta‘minlaydi va ularni mustaqil fikrlashga, tahlil qilishga va yaratishga ilhomlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Shahnoza, I., & Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINING DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLARNING O‘RNI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 806-808.
2. Ikromjonovna, J. S. (2023). UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MAKTABLARIDA JORIY ETILGAN YANGI DARSLIKLARNING AFZALLIK JIHATLARI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 661-663.
3. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARGA TA‘LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 581-583.
4. Valiyeva, N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLAR MATEMATIKA DARSLARIDA SHARQ ALLOMALARINING ASARLARIDAN FOYDALANISH. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 549-550.
5. Sadriddinova Zulfiya. (2024). BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI TASHKIL ETISH-DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 188–193. Retrieved from
6. Abduraxmonova, N. A. qizi. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 208–211. Retrieved from
7. Komiljonova, G. N. qizi. (2023). FANLARARO BOG‘LANISH ASOSIDA BOSHLANG‘ICH TA‘LIMNI AMALGA OSHIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 198–201. Retrieved from
8. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA O‘QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
9. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O‘QISH SAVODXONLIGINI O‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.
10. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O‘RTASIDAGI O‘ZARO TA‘SIRNI O‘RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.
11. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/79>